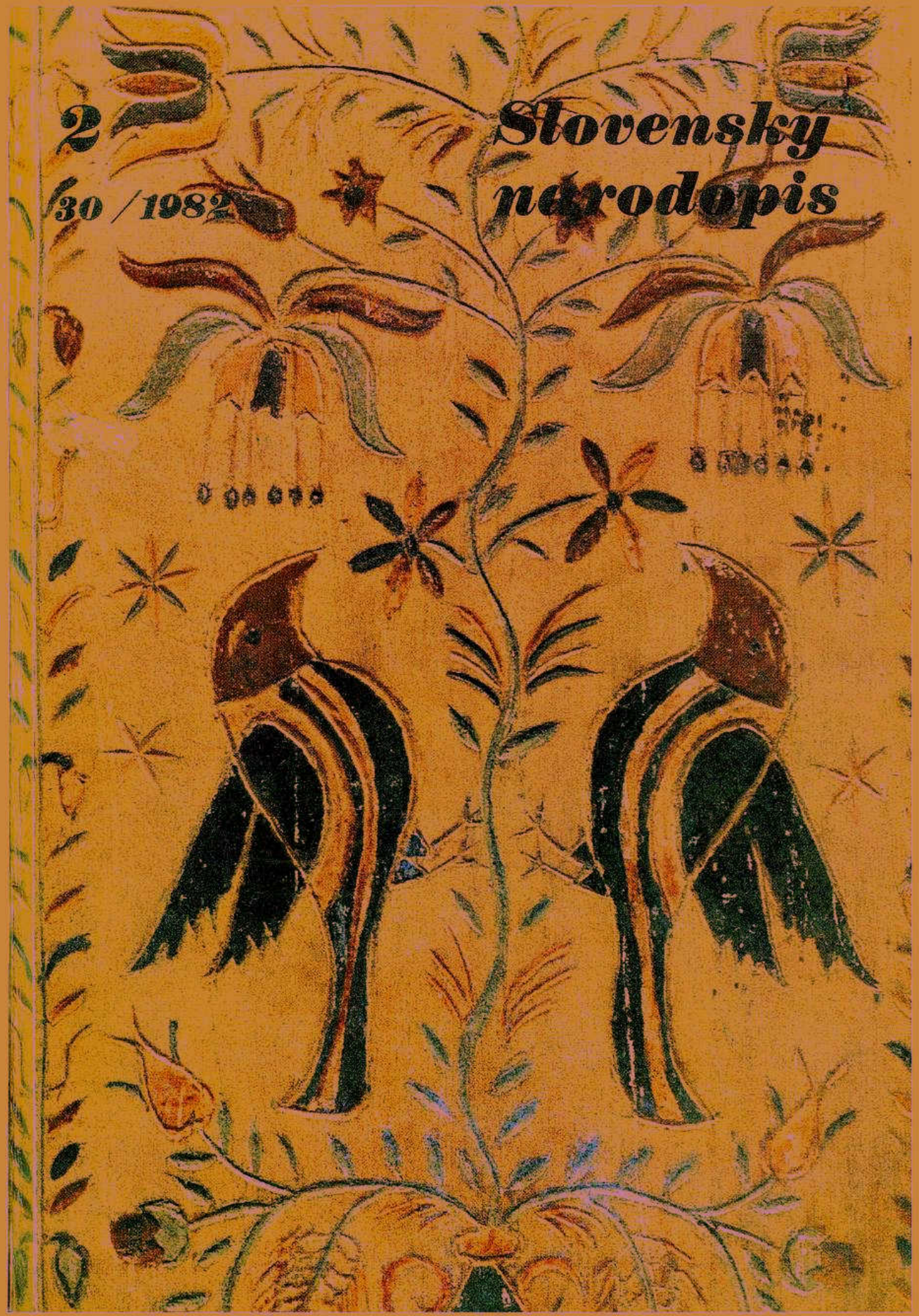

2

30 / 1982

**Slovensky
narodopis**

Na obálke: Piest ako dar z lásky. 1. strana: Detail. 4. strana: Celok. Zo zbierok Slovenského národného múzea v Martine. Foto J. Déer

HLAVNÁ REDAKTORKA

Božena Filová

VÝKONNÁ REDAKTORKA

Viera Gašparíková

REDAKČNÁ RADA

Ján Botík, Soňa Burlasová, Václav Frolec, Emília Horváthová, Soňa Kovačevičová, Igor Krištek, Milan Leščák, Ján Michálek, Ján Mjartan, Štefan Mruškovič, Viera Nosáľová, Adam Pranda, Antonín Robek

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com

www.cejsh.icm.edu.pl

www.cceol.de

www.mla.org

www.ulrichsweb.com

www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)
European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

ČASOPIS SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED

OBSAH

ŠTÚDIE

- Filová, Božena:** Úvodom 165
Urbančová, Viera: K 80. narodeninám PhDr. Jána Mjartana, DrSc. 167
Luther, Daniel: K teoretickým východiskám štúdia tradície 177
Jakubíková, Kornélia: Svadobné obyčaje ako výraz zmien rodinných a sociálnych vzťahov 187
Feglová, Viera: Zmeny kolektívnych noriem v súčasnej vianočnej obradovosti 196
Salner, Peter: K teoretickým problémom etnografického výskumu mesta 211
Ratica, Dušan: Etnografické štúdium rodinnej výchovy 219
Sigmundová, Marta: Vybrané problémy etnografického výskumu rodiny 229
Krekovičová, Eva: K metodologickým otázkam výskumu stavu a vývinových tendencií súčasného piesňového repertoáru ľudových vrstiev 245
Hlôšková, Hana: K otázkam štúdia štylizovaného ľudového rozprávačstva 255
Langer, Jiří: Funkcie tradičných vokálnych prejavov pri zbere sena na Orave 269
Pilátová, Viera: Na margo etnografického výskumu v robotníckej kolónii Trnavských automobilových závodov 301
Podoba, Juraj: Vplyv dedičskoprávných noriem na ľudové obydlie moravsko-slovenského pomedzia 309
Stoličná, Rastislava: Vývinové tendencie stravovacieho systému ľudových vrstiev na Slovensku 327
Danglová, Olga: Estetický vzťah dedinského obyvateľstva k prírode 335
Mann, Arne B.: Magické spôsoby privolávania manželského partnera v období masového vystaňovalectva do zámoria 349
Štibrányiová, Táňa: Úloha morálky pri výbere manželského partnera v obci Veľké Zálužie 356
Profantová, Zuzana: K dejinám kalendárovej literatúry pre ľud na Slovensku v 19. storočí 360
Falťanová, Lubica: Trhy a jarmoky na Slovensku v minulosti a ich miesto v ľudovej kultúre 372
Sopoliga, Miroslav: Národopisná expozícia v prírode vo Svidníku 379
Maráky, Peter: Múzeum dediny juvýchodnej Moravy v Strážnici 384
Apáthyová-Rusnáková, Zora: O činnosti seminára marxistickej metodológie pre mladých vedeckých pracovníkov pri Národopisnom ústave SAV 386
Ratica, Dušan: Seminár Morálka v tradičnom ľudovom prostredí 387
DISKUSIA — GLOSÝ 161

MATERIÁLY — ROZHLADY

- Čukan, Jaroslav:** Spôsob života rybár-polskej robotníckej kolónie v minulosti 286

К дискуссии о терминологических вопросах этнографического исследования семьи

Salner, Peter: Vývoj štruktúry kysuckej rodiny v 20. storočí 390

RECENZIE A REFERÁTY

Zborník Slovenského národného múzea LXXV, Etnografia 22, 1981 (Stanislav Horváth) 397

Autori príspevkov uverejnených v čísle 398

СОДЕРЖАНИЕ

СТАТЬИ

Филова, Божена: Предисловие 165

Урбанцова, Вера: К 80-летию со дня рождения д-ра Яна Мьяртана, доктора наук 167

Лутер, Даниел: К теоретическим исходным положениям изучения традиций 177

Якубикова, Корнелия: Свадебные обычаи как выражение изменения семейных и социальных отношений 187

Феглова, Вера: Изменение коллективных норм в современной рождественской обрядности 196

Салнер, Петер: К теоретическим проблемам этнографического исследования города 211

Ратица, Душан: Этнографическое изучение семейного воспитания 219

Сигмундова, Марта: Избранные проблемы этнографического исследования семьи 229

Крековичова, Ева: К методологическим вопросам исследования состояния и тенденций развития в современном песенном репертуаре народных масс 245

Глошкова, Гана: К вопросам изучения стилизованного народного рассказывания 255

Лангер, Иржи: Функции традиционных вокальных проявлений при уборке сена на Ораве 269

МАТЕРИАЛЫ — ОБЗОРЫ

Чукан, Ярослав: Образ жизни в рибарпольской рабочей колонии в прошлом 286

Пилатова, Вера: По поводу этнографических исследований в рабочей ко-

лонии Трнавского автомобильного завода 301

Подоба, Юрай: Влияние наследственно-правовых норм на народное жилище на моравско-словацкой границе 309

Столична, Растислава: Тенденции развития системы питания народных слоев в Словакии 327

Данглова, Ольга: Эстетическое отношение сельского населения к природе 335

Манн, Арне Б.: Магические способы призвания супруга в период массовой эмиграции за океан 349

Штибраниова, Татьяна: Роль морали при выборе партнера в браке в деревне Вельке-Залужье 356

Профантова, Зузана: К истории календарной литературы для народа в Словакии в 19-м веке 360

Фалтянова, Любница: Рынки и ярмарки в Словакии и их место в народной культуре в прошлом 372

Сополига, Мирослав: Этнографическая экспозиция в природе в Свиднике 379

Мараки, Петер: Музей деревни Юго-Восточной Моравии в Стражнице 384

Апатиова-Руснакова, Зора: О деятельности семинара марксистской методологии для молодых научных работников при Институте этнографии САН 386

Ратица, Душан: Семинар „Мораль в традиционной народной среде“ 387

ДИСКУССИЯ — ГЛОССЫ

К дискуссии о терминологических вопросах этнографического исследования семьи

Салнер, Петер: Развитие структуры кысцкой семьи в 20-м веке 390

РЕЦЕНЗИИ И РЕФЕРАТЫ

INHALT

STUDIEN

Filová, Božena: Vorwort 165

Urbanová, Viera: Zum 80. Geburtstag des PhDr. Ján Mjartan, DrSc 167

Luther, Daniel: Zu den theoretischen Ausgangspunkten des Studiums der Tradition 177

Jakubiková, Kornélia: Die Hochzeitsbräuche als Ausdruck der Veränderungen in den sozialen und Familienbeziehungen 187

Feglová, Viera: Die Veränderungen der kollektiven Normen im gegenwärtigen Weihnachtsbrauch 196

Salner, Peter: Zu den theoretischen Problemen der ethnographischen Erforschung der Stadt	211
Ratica, Dušan: Ethnographisches Studium der Familienerziehung	219
Sigmundová, Marta: Ausgewählte Probleme der ethnographischen Erforschung der Familie	229
Krekovičová, Eva: Methodologische Fragen der Erforschung des Zustandes und der Entwicklungstendenzen im gegenwärtigen Liederrepertoire bei den volkstümlichen Schichten	245
Hlôšková, Hana: Zu den Fragen des Studiums des stilisierten volkstümlichen Erzählentums	255
Langer, Jiří: Die Funktionen der traditionellen vokalischen Äusserungen bei der Heuernte im Orava-Gebiet	269

MATERIALIEN — RUNDSCHAU

Čukan, Jaroslav: Die Lebensweise der Arbeiterkolonie in der Ortschaft Rybárpole in der Vergangenheit	286
Pilátová, Viera: Zur ethnographischen Erforschung in der Arbeiterkolonie der Automobilwerke in Trnava	301
Podoba, Juraj: Der Einfluss der erbrechtlichen Normen auf die volkstümliche Wohnstätte der mährisch-slowakischen Grenzscheide	309
Stoličná, Rastislava: Die Entwicklungstendenzen der volkstümlichen Nahrung in der Slowakei	327
Danglová, Olga: Die Ästhetische Beziehung des Dorfbewohners zur Natur	335
Mann, Arne B.: Magische Arten des Herbeirufens des Ehepartners in der Periode der Massenauswanderung nach Übersee	349
Štibrányiová, Tatiana: Die Rolle der Moral bei der Auswahl des Ehepartners in der Ortschaft Veľké Zálužie	356
Profantová, Zuzana: Zur Geschichte der Kalenderliteratur für das Volk in der Slowakei im 19. Jahrhundert	360
Faltanová, Lubica: Märkte und Jahrmärkte in der Slowakei in der Vergangenheit und ihre Stelle in der Volkskultur	372
Sopoliga, Miroslav: Das Freilichtmuseum in Svidník	379
Mazák, Peter: Das Freilichtmuseum des südöstlichen Mährens in Strážnica	384

Apáthyová-Rusnáková, Zora: Über die Tätigkeit des Seminars der marxistischen Methodologie für junge wissenschaftliche Arbeiter im Ethnographischen Institut der Slowakischen Akademie der Wissenschaften	386
Ratica, Dušan: Das Seminar „Die Moral im traditionellen volkstümlichen Milieu“	387

DISKUSSION — GLOSSEN

Zur Diskussion über terminologische Fragen der ethnographischen Forschung der Familie	
Salner, Peter: Die Entwicklung der Struktur der Familie in der Region Kysuce im 20. Jahrhundert	390

BÜCHERBESPRECHUNGEN UND REFERATE

CONTENTS

ARTICLES	
Filová, Božena: Foreword	165
Urbanová, Viera: 80 th Birthday of PhDr. Ján Mjartan, DrSc	167
Luther, Daniel: On the Theory Study of the Tradition	177
Jakubíková, Kornélia: Wedding Customs as an Expression of Changes in Family and Social Relations	187
Feglová, Viera: Changes of Collective Criterions in Contemporaneous Christmas Ceremony	196
Salner, Peter: Theoretic Problems of the Ethnographic Research of the City	211
Ratica, Dušan: The Ethnographic Study of the Family Education	219
Sigmundová, Marta: The Ethnographic Research of the Family: Chosen Problems	229
Krekovičová, Eva: The Research of the Present Song Repertory Among the People: Methodological Questions	245
Hlôšková, Hana: Questions of the Folk Narrators' Study	255
Langer, Jiří: The Function of Traditional Voice Expressions While Collecting the Hay in the Region of Orava	269

VARIOUS MATERIAL

Čukan, Jaroslav: The Way of Life in the Workers' Colony in the Village Rybárpole in the Past	286
Pilátová, Viera: The Ethnographic Research in the Workers' Colony Be-	

longing to the Car Factory in the Town Trnava	301
Podoba, Juraj: The Influence of Hereditary-Juridical Norms on the Folk Dwelling in the Moravian-Slovak Borderland	309
Stoličná, Rastislava: Developing Tendencies of the Food System Among the People in Slovakia	327
Danglová, Olga: The Aesthetic Relation of the Village Inhabitants Toward the Nature	335
Mann, Arne B.: Magic Ways of Calling Own Husband or Wife in the Period of Mass Emigrations into the Oversea Regions	349
Štibrányiová, Tatiana: The Role of Morals When Choosing the Husband or Wife in the Village Veľké Zálužie	356
Profantová, Zuzana: The History of the Almanac Literature for the People in Slovakia in the 19 th Century	360
Falfanová, Eubica: Markets and	

Fairs in Slovakia and Their Place in the Folk Culture in the Past	372
Sopoliga, Miroslav: Open Air Museum in the Town Svidník	379
Maráky, Peter: Open Air Museum of South-Eastern Moravia in the Town Strážnice	384
Apáthyová-Rusnáková, Zora: The Activity of the Marxist Methodologic Seminar for Young Scientific Workers in the Ethnographic Institute of the Slovak Academy of Sciences	386
Ratica, Dušan: The Seminar „Morals in the Traditional Folk Surroundings“	387

DISCUSSION

Discussion About Terminological Questions of the Ethnographic Research of the Family	
Salner, Peter: The Structure Development of the Family in the Region of Kysuce in the 20 th Century	390

BOOKREVIEWS AND REPORTS

K METODOLOGICKÝM OTÁZKAM VÝSKUMU STAVU A VÝVINOVÝCH TENDENCIÍ SÚČASNÉHO PIESŇOVÉHO REPERTOÁRU ĽUDOVÝCH VRSTIEV

EVA KREKOVIČOVÁ

Národopisný ústav SAV, Bratislava

I.
Špecifikovanie *stavu a vývinových tendencií* piesňového repertoáru vnáša do sledovaných procesov aspekt pohybu v čase. Východiskom výskumu stavu je určenie modelovo stabilizovaného objektu v synchronne vyčlenenom momente skúmania. Ťažisko výskumu spočíva v sledovaní manifestnej a latentnej časti ako najspoľahlivejšieho ukazovateľa stavu objektu v danom časovom rozmedzí. Určenie stavu umožňuje sledovať procesy fungovania a variability v súvislosti so samopohybom systému i s jeho vývinom. Špecifikovaný súčasný stav predstavuje zároveň výsledok určitých predchádzajúcich vývinových procesov. Pri piesňovom repertoári môžeme v synchronnom reze hovoriť o časovej koexistencii zložiek rôzneho vývinového stupňa (jednotlivých piesní) a ich zrovnoprávnení v danom čase cez ich funkčné uplatnenie sa. Toto je vlastnosť špecifická pre fungovanie folklórnych prejavov vôbec. Už v samom výskume stavu objektu je tak spravidla potenciálne obsiahnutý mikrovývinový aspekt štúdia, ktorý je východiskom pre kinematický výskum pohybov repertoáru. Rozlíšenie synchronných a diachrónnych aspektov štúdia repertoáru

v súčasnosti je vlastne iba metodologickou pomôckou pri hĺbkovej analýze sledovaných procesov. Hĺbkové sondy do synchronného rezu pritom tvoria prvotné východisko pre exaktnejšie štúdium vývinu.

Popri dynamických a variabilných aspektoch v synchronnom obraze fungovania repertoáru vystúpia do popredia tiež určité relatívne konštantné momenty vzťahu človek — pieseň, majúce *širšiu, všeobecnú platnosť*. V niektorých prípadoch možno hovoriť o určitej antropologickej podmienenosti kultúrnych javov a ich fungovania, ktoré nepodliehajú natoľko vplyvom historicko-geografických faktorov. Ich vyčlenenie predpokladá širší porovnávací záber v rôznych prostrediach.¹

II.
S výskumom všeobecných mechanizmov úzko súvisí špecifické štúdium *vývinového aspektu*. Gnozeologickým východiskom sledovania vývinu repertoáru v kontexte s prostredím je výskum zmien v čase (vymedzenom vekom a pamäťou informátorov). Vzhľadom k zúženému časovému záberu výskumov neumožňuje mikrovývinový aspekt postihnúť vývinu v celej šírke, ale ide tu

o štúdium vývinových tendencií.

Nie všetky zmeny pozorované v teréne zohrávajú rovnako významnú úlohu v pohybe repertoáru a jeho kontextu v synchronnom a diachrónnom pláne a nie všetky sú výrazom vývinových posunov. Pri sledovaní zmien v repertoári ukázalo sa dôležité rozlišovanie:

1. *zmien, ktoré majú súvis s celkovou evolúciou a premietajú sa v rámci vnútorného času* (teda vo funkčnej štruktúre repertoáru);

2. *zmien, týkajúcich sa periodickej opakovateľnosti v rámci vekovej cyklizácie.*

Zmeny v spevnosti v súčasnom dedinskom prostredí, súvisiace s vývinovými tendenciami, sa premietajú jednak na úrovni konkrétnej praxe, kde ich môžeme výskumom ľahšie zistiť a kde vystupujú do popredia vypuklejšie, a jednak vo vedomí nositeľov, kde môžeme hovoriť skôr iba o náznakoch zmien. Vo sfére folklórneho vedomia sú tendencie zmien v mikrovývinovom synchronnom pohľade ťažšie postihnuteľné. Súvisí to s charakterom kolektívneho vedomia, v rámci ktorého zmeny prebiehajú pomalšie ako v praxi. Z hľadiska vývinu pritom zohráva rozhodujúcu úlohu *kvalitatívna zmena*, ktorá vedie k novej kvalite štruktúry repertoáru. Dôležitým gnozeologickým ukazovateľom signalizujúcim zmenu takejto povahy je zmena premietnutá vo vedomí nositeľov, spravidla kolektívne určovaná.

III.

Vývin repertoáru je výslednicou vzájomného dialektického pôsobenia repertoáru a prostredia. Niektoré zo zaznamenaných zmien sú charakteristické pre *imanentný vývin repertoáru ako systému*, zatiaľ čo iné majú *všeobecnú povahu* a prejavujú sa i v okolitých systémoch. Pozorované tendencie sa premie-

tajú v skladbe *repertoáru, v mechanizme jeho fungovania, ako aj v oblasti širších kontextových väzieb piesne* (v spevnosti).

Prejavom imanentného vývinu piesňového repertoáru je predovšetkým vývinová línia jeho zložiek — vývin piesne ako umeleckého druhu. Ak vychádzame z piesne ako systému, môžeme ho sledovať na jednej strane v oblasti hudobného myslenia. Určujúcim štrukturálnym príznakom štýlovej vrstvy piesne je tu jej *tonalita*. Na druhej strane sú vývinové posuny pozorovateľné i v textovej zložke piesní — napr. v tematike. Prejavom vývinovej tendencie je napr. zvýšený príklon k subjektívnemu výrazu a individualizmu v novších piesňových vrstvách (veľká oblúba sentimentálnych piesní v novšom štádiu vývinu repertoáru, prevaha ľúbostnej tematiky, evidentná napr. v repertoári Sebechlebov).² Zároveň pozorujeme vývinovú líniu vo vzniku, rozvoji a zániku, resp. dekadencii jednotlivých piesňových žánrov a v ich zastúpenosti v synchronnom repertoári. Každý žáner má v kontexte s prostredím vlastnú rýchlosť vývinu a pretrvávania v repertoári. V starších obdobiach (predovšetkým v hudobne archaickejšej vrstve slovenských ľudových piesní) vývin prebiehal prevažne cestou pozvoľného prechodu od jednej kvality štruktúry ku inej, spravidla formálne rozvinatejšej. V menšej miere vykazoval zlomový charakter (i keď určité zlomy vo vývine tu nemožno teoreticky vylúčiť). Dokladom toho je výskyt veľkého množstva *prechodných* typov tonálnych štruktúr v synchronnom repertoári dedinského spoločenstva. Zlomový charakter mal vo vývine ľudových piesní prienik novej vrstvy, predovšetkým piesní *novou horských*. Sila ich prieniku do repertoáru bola v jednotlivých oblastiach odlišná. Niekde tieto piesne celkom vytlačili staršie vývinové vrstvy. Napr. v Sebechleboch

tvorí novouhorská pieseň v súčasnom repertoári jeho „staršiu“ zložku a hudobne archaickejšie tonálne štruktúry sú zastúpené zanedbateľne.³ Inde zase fungujú nové piesne iba ako jedna koexistujúca zložka repertoáru (Liptovská Teplica, Východná, Riečnica). Existencia početnej vrstvy prechodných útvarov medzi starou a novou piesňou vo viacerých oblastiach upozorňuje na to, že ani tu nebol zlom vo vývine celkom jednoznačný. Na druhej strane aj v období súčasnosti vznikajú nové piesne v duchu starých hudobných štruktúr.⁴

Špecifikom súčasného obdobia je *nová tvorba* — družstevné, dožinkové, prípadne iné novo vytvorené aktuálne piesne. Napr. v zátopovej oblasti Kysúc (Riečnica-Harvelka) vznikajú v najnovšom období piesne, často sentimentálne ladené, o vystahovaní z rodnej obce. Pri týchto novovznikajúcich piesňach je zaujímavé sledovať ich funkčnú nadväznosť na tradičné prejavy. Vzhľadom k ich aktuálnosti a väzbe na príležitosti môžeme tu nachádzať určité suplovanie funkčných väzieb obradových piesní. Na druhej strane plnia takéto piesne i niektoré nové funkcie.⁵ Vo Východnej zase niektoré funkcie obradových piesní (štrukturálna nadväznosť na zvykoslovie) v skúmanom čase nahrádzali iné — ústne, písané alebo technicky reprodukovateľné prejavy. Bolo to vysielať piesne miestneho rozhlasu počas cesty svadobného sprievodu cez dedinu, nahrádzajúce spievanie špecificky obradových piesní. Bolo to ďalej čítanie svadobných telegramov počas svadobnej hostiny, ako aj prednášanie svadobných „vinšov“ počas svadby i tesne po nej jednotlivými svadobnými funkcionármi a príbuznými. Tieto jednak čerpajú z tradičných, všeobecne známych vinšov, alebo si ich obyvatelia objednávajú u miestnej autorky (Zuzany Debnárovej-Lajtiačky, nar. 1921). Z. Debnárová píše vinše i verše, prípadne texty piesní k známym melódiám na objednávku,

často anonymne. Zaujímavým momentom je, že píše na objednávku verše i pre také príležitosti, v rámci ktorých pôvodne neboli začlenené. Týka sa to najmä niektorých výročných, alebo rodinných zvykoslovných úkonov (sadenie májov, veľkonočná oblievačka, príhovor svokry k neveste v prvé ráno po svadbe a pod.).⁶ Určité nahrádzanie obradových piesní možno vidieť aj vo veršoch tejto autorky pri rôznych oslavách životných jubileí a inštitucionálne podmienených oslavách (výročná schôdza jednotného roľníckeho družstva, oslava Medzinárodného dňa žien, slávnostné ukončenie školského roku a pod.). Tieto príklady upozorňujú na potrebu sledovania vývinových tendencií v súvisi so zmenami v celom kultúrnom a sociálnom kontexte. Takéto pozorovania prinesú často veľmi zaujímavé poznatky o charaktere a kauzálnej podmienenosti v súčasnosti prebiehajúcich procesov. Zároveň môžu upozorniť na skutočnosť, že ani v poslednom období prebiehajúce procesy nemusia mať vždy natoľko zlomový charakter ako sa to javí na prvý pohľad.

IV.

Tendencie vývinovej povahy zistené terénnym výskumom vykazujú na základe porovnania v širšom geografickom priestore a čase na jednej strane určité *všeobecne platné črty*, a na strane druhej *špecifický charakter*, v závislosti od konkrétnych miestnych podmienok. Vzhľadom na to, že všeobecné vývinové tendencie sa v odlišných prostrediach prejavujú nerovnakou rýchlosťou pohybu, umožňujú sledovať a konštruovať určité línie vo vývine porovnávacím výskumom viacerých synchronných rezov stavu spevnosti. Súčasný stav spevnosti v rôznych prostrediach môže pre nás reprezentovať rôzne vývinové štádiá procesov zmien v súčasnosti.⁷ Dôležitým metodologickým východiskom je strikt-

né rozlíšenie všeobecnej a špecifickej povahy zistených odlišností.

V piesňovom repertoári možno konštatovať napr. všeobecnú tendenciu výraznejšej pohyblivosti repertoáru smerom do súčasnosti. Súvisí to s celkovým trendom ústupu obradových piesní a funkčnej viazanosti piesní na spevné príležitosti vôbec. Prevládajúcou súčasťou repertoárov dedinských spoločenstiev sa stáva zložka piesní neviazaných príležitosťou, ktorá sa vyznačuje v porovnaní s funkčne viazanou zložkou oveľa väčšou dynamickosťou v čase. Napr. v Sebechleboch, kde obradová a príležitosťou viazaná zložka piesní v čase výskumu (roky 1979—1980) neplnila manifestné funkcie, repertoár funkcionoval ako výrazne dynamický, 2—6 ročným módnym vlnám podliehajúci celok.

Keďže repertoár piesní tvorí systém mnohodimenzionálny, otvorený a nesamostatný,⁸ *pôsobenie prostredia zohráva pri jeho vývine a zmenách významnú úlohu*. Vonkajšie podmienky môžu pritom pôsobiť ako katalyzátory, alebo ako brzdiace faktory prebiehajúcich procesov, prípadne môžu i nasmerovať vývin určitým smerom. Repertoár vystupuje v procesoch zmien ako *veľmi citlivý na podnety zvonku*. Dôsledkom toho je skutočnosť, že napriek všeobecným trendom nachádzame v konkrétnych lokálnych podmienkach často výrazne odlišné formy a prejavy tých istých tendencií. Preto aj pri výskume súčasnosti v konkrétnom teréne vynárajú sa neustále nové problémy. V súvislosti s tým je veľmi ťažké stanoviť jednoznačné prognózy, týkajúce sa ďalšieho smerovania vývinu. Možno ich iba veľmi zjednodušene hypoteticky naznačiť, pričom dnešné znalosti v tejto oblasti oprávňujú k celej škále predpokladov od extrémne optimistických až ku krajne pesimistickým.

Dôsledkom pôsobenia vonkajších faktorov na zmeny v piesňovom repertoári je jeho špecifická reakcia na okolité sys-

témy. Dôležitý je tu *výskyt a skladba pôsobiacich faktorov okolia* (v konkrétnych podmienkach výrazne variabilná v priestore a čase), *dĺžka a intenzita ich pôsobenia*. Pritom tie isté faktory práve v dôsledku odlišnej situácie môžu pôsobiť v rôznych prostrediach niekedy až diametrálne odlišným spôsobom.

Všeobecné urýchľovače vývinu v súčasnosti: socialistická kolektivizácia poľnohospodárstva, socialistická industrializácia, odchod za zamestnaním, vnútorná migrácia, geografická a kultúrna otvorenosť voči iným prostrediam, blízkosť priemyselného centra, skok vo zvýšení životnej úrovne — či systém bol schopný uniesť ho a vyrovnáť sa s ním a ďalšie.

Brzdiace faktory: uzavretosť voči okoliu (kultúrna i geografická), nižšia hospodárska úroveň, napr. v prípade Kysúc moment, že išlo o zátopovú oblasť, atď.

Dôležitú úlohu z hľadiska súčasných tendencií vývinu všeobecne zohráva *miera otvorenosti lokálnej kultúry*, primárne určovaná geograficko-historicko-hospodárskymi podmienkami, *voči iným prostrediam, predovšetkým voči masovej kultúre*. Určuje mieru vplyvu masmédií, charakter miestnej inštrumentálnej hudby, pôsobenie miestneho rozhlasu a pod. Nápor masovej kultúry do určitej miery narušil, resp. zmenil vzťah nositeľov k vlastnej lokálnej kultúre a jej hodnotenie. Z hľadiska vzťahu kultúry dedinského spoločenstva k masovej kultúre možno v období súčasnosti sledovať niekoľko vývinovo podmienených stupňov. Je to na jednej strane fáza nadšeného prijímania prejavov masovej kultúry. Sprievodným znakom tejto tendencie je často nekritické preberanie jednotlivých prejavov kultúry zvonku. S takýmto trendom sme sa stretli vo vývinovo retardovaných lokalitách Kysúc (Riečnica, Harvelka). Najmä v manifestnej zložke kultúry tu bola evidentná snaha nosite-

lov vedome odhadzovať prejavy tradičnej kultúry vlastnej obce ako čosi „staré“ a preto „nepotrebné“, zbytočné. Ďalšiu fázu — vývinovo stojacu vyššie — predstavuje opačný extrém: vedomý návrat k lokálnej tradícii ako k niečomu, čo sa nenávratne vytráca zo života a nebolo adekvátne nahradené. Nesie v sebe už určité príznaky sekundárnej existencie a nastupuje v štádiu udomácnovania nových kultúrnych foriem v prostredí. Príkladom takéhoto vzťahu k tradičnej ľudovej kultúre sú Sebechleby. Možno ho pozorovať v rôznych oblastiach spôsobu života: hodnotenie „starých“ piesní najmladšou generáciou ako „pekných“, zariaďovanie „slovenských izieb“ tradičným náradím, dnes už manifestne nefunkčným, zhotovovanie tradičných ľudových odevov deťom ako slávnostného oblečenia a pod.⁹ Táto tendencia návratu k tradičným prejavom ľudovej kultúry býva v niektorých oblastiach i inštitucionálne podporovaná a pôsobí na sebauvedomovanie hodnôt vlastnej kultúry s pozitívnymi i negatívnymi dôsledkami.

V.

Ďalší spôsob otvorenosti voči iným kultúrnym prostrediam súvisí s *organizovaným pestovaním a podporou spevu* a folklórnej tradície v dedinskom prostredí — konkrétne s pôsobením folklórnej skupiny v obci, prípadne s organizovaním folklórnych festivalov. Na príklade faktu existencie folklórnej skupiny možno veľmi názorne ilustrovať, aký rôzny vplyv môže mať pôsobenie prejavov súhrnne a nepresne nazývaných folklorizmom.

Výskumy v teréne sme realizovali v štyroch lokalitách, pričom v troch z nich existovala folklórna skupina. Porovnanie potvrdilo, že samotné pôsobenie folklórnej skupiny v obci nemusí mať — pokiaľ nepresiahne určitú hranicu — negatívny vplyv na vývin spev-

nosti. Naopak, v Sebechleboch — jediná obec bez folklórnej skupiny — sme pozorovali celkovo vlažný vzťah nositeľov k miestnemu folklóru a výrazné zabúdanie starých piesní, ich ústup z kolektívneho vedomia, ako aj celkový pokles spevnej aktivity v období posledných 30—50 rokov. V dedinách s folklórnou skupinou (Liptovská Teplička, Riečnica) dokonca možno hodnotiť sporadické pôsobenie folklórnej skupiny ako do určitej miery pozitívne pôsobiace na celkový proces fungovania repertoáru. Vo vedomí aj najmladších generácií sa takýmto spôsobom udržiava znalosť viacerých tradičných piesní, ktoré dnes už nefungujú ako manifestné v rámci prirodzených spevných príležitostí. Vo Východnej napr. pôsobením folklórnej skupiny do povedomia obyvateľov v poslednom období dokonca opäť vstupujú niektoré staré piesne, ktoré už boli na ústupe a ani v najstaršej generácii nositeľov nie sú všeobecne známe. Na druhej strane samotná znalosť týchto piesní ešte neznamená ich aktívne fungovanie v sledovanom čase — skôr naopak. Práve Východná je špecifickým príkladom evidentne negatívneho pôsobenia prejavov folklorizmu, ktoré tu ako výrazný zásah do celkového vývinu zvonku zapôsobili predovšetkým na aktívnu spevnosť. V súvislosti s viac ako štvrtstoročnou existenciou folklórnych festivalov vo Východnej presiahlo tu zrejme organizované pestovanie a predvádzanie folklóru určité hranice a narušilo prirodzený vývin. Premietlo sa to v celej sfére spevnosti i v celkovej zmene kolektívneho vedomia nositeľov. Folklórne festivaly a pôsobenie folklórnej skupiny vo Východnej proces vývinu *urýchlili*, pokiaľ sa týka odumierania niektorých tradičných funkčných väzieb piesní, a tým i životnosti značnej časti tradičného fondu piesní (najmä obradových). Na druhej strane tieto faktory *nasmerovali* vývin určitým smerom, a tak vo Východnej súčasný stav fungo-

vania repertoáru vykazujú špecifický charakter. Výskumy upozornili na to, že *pôsobenie festivalov a folklórnej skupiny spolu s ďalšími prejavmi folklorizmu* (pôsobenie masmédií a pod.) *nevytvorili v tomto prostredí podmienky pre inováciu tradičných prejavov ľudovej kultúry, ani pre posilnenie fungovania repertoáru v manifestnej podobe*, ako to možno predpokladali osvetoví pracovníci a poriadatelia festivalov. Pôsobenie festivalov práve naopak podporilo ústup značnej časti tradičného fondu piesní do latentnej podoby a v sledovanom čase tu možno hovoriť o ústupe aktívnej spevnosti vôbec. Východná zároveň reprezentuje špecifický prípad existencie repertoáru vyznačujúci sa symbiózou primárnej a sekundárnej funkčnosti piesní. Pôvodní nositelia jadra repertoáru lokality sa stávajú do určitej miery iba pasívnymi konzumentmi a piesne fungujú v kolektívnom vedomí ako *z narodopisnej*, to znamená interpretované členkami folklórnej skupiny. Ostatní nositelia spievajú tieto piesne zriedkavo, prevažne iba pri reprezentácii vlastnej obce *n a v o n o k*. V zložke repertoáru, ktorá manifestne funguje zároveň v interpretácii folklórnej skupiny i v rámci prirodzených spevných situácií, možno pozorovať zmeny v oblasti spôsobu interpretácie. Sú to niektoré príznaky umŕtvovania prirodzenej variability v dôsledku vedomého rešpektovania predstavy „správneho znenia“ (ktorého vzorom je ustálené podanie folklórnou skupinou) a celková redukcia piesní viažúcich sa ku zvykom. Môžeme ju pozorovať v textoch i v melódiách. Tiež spôsob interpretácie týchto piesní sa vyznačuje určitými „naučenými manierami“ podľa folklórnej skupiny. Na druhej strane vedome sa zdôrazňujú niektoré miestne interpretačné osobitosti (špecifické vibráto, dialekt) i pri speve piesní evidentne prevzatých, napr. celonárodných.

VI.

Metodologicky výskumy potvrdzujú ako dôležitého ukazovateľa vývinových tendencií *lokálne kolektívnu zložku kultúry*.¹⁰ Je až prekvapujúce, akými zmenami prebieha kolektívna zložka v súčasnosti v rôznych lokálnych kontextoch. Lokálne kolektívny faktor nadobúda zrejme v dôsledku celkovej výraznej dynamickosti prebiehajúcich procesov v závislosti od pôsobiacich vonkajších i vnútorných faktorov:

1. *rôzne konkrétne podoby;*
2. *rôzny status dôležitosti vo fungovaní jednotlivých zložiek kultúry.*

Na druhej strane tu existujú určité všeobecne platné tendencie. Je to predovšetkým celkový *ústup niektorých lokálne kolektívnych mechanizmov* ako sprievodný znak zvyšovania sociokultúrnej diferenciacie vo vnútri dedinských spoločenstiev. Prejavuje sa dvomi spôsobmi: kultúrne unifikačným a sociálne diferenciacným. Na jednej strane *sa vo vedomí jednotlivca do popredia dostáva povedomie identity so širším ako lokálnym spoločenstvom*. Tento trend sa nám pri výskumoch ukázal ako špecifický v Sebechleboch. V iných skúmaných oblastiach spravidla ešte prevláda lokálna determinovanosť kultúry vo vedomí, napriek tomu, že v praxi viaceré zložky podliehajú unifikácii. Ďalší prejav ústupu lokálne kolektívnej zložky pozorujeme v tom, že *niektoré funkcie predtým kolektívne viazaných mechanizmov v rámci celého spoločenstva lokality preberajú užšie sociálne vrstvy* a spoločenské organizácie, prípadne inštitúcie (napr. v Sebechleboch záujmové skupiny: dychovka; spoločenské organizácie: Socialistický zväz mládeže, Zväz invalidov, Zväz žien a pod.; zamestnanecké skupiny; vo Východnej spolupracovnícke skupiny; folklórna skupina).

Dôsledkom tejto všeobecnej tendencie sú zaznamenané zmeny:

1. na úrovni *s k l a d b y* repertoáru

(celonárodné piesne — celková unifikácia repertoáru, zužovanie jadra a jeho rozptyl v užších zoskupeniach, väčšia individualizácia repertoárov);

2. na úrovni fungovania a funkčného invariantu repertoáru (vytváranie novej funkčnej štruktúry repertoáru, oslabenie systémovej organizovanosti repertoáru v súvisi s jeho väčšou premenlivosťou);

3. v interpretačnom modeli repertoáru (všeobecná tendencia smerom do súčasnosti od fixovania základných oporných invariantných znakov piesne vo vedomí v starších štádiách vývinu ku fixovaniu už konkrétnych variantov piesní. Pozorujeme tendenciu väčšej konkretizácie piesne vo vedomí. V súvisi s rozvinutejšou formou vystupuje do popredia predstava „správneho“ znenia piesne — „vzoru“. Dôsledkom toho je celkový ústup variability a improvizácie. Najvýraznejšia je táto predstava „správneho“ znenia piesne v unifikujúcej vrstve piesní celonárodných. Tu zohráva svoju normatívnu úlohu i pôsobenie masmédií).

Základným ukazovateľom aktuálnosti kultúrneho prejavu v danom čase zostáva stále oblasť *hodnotových orientácií a noriem*. Dôležitý z nášho hľadiska je *vzťah nositeľov k spevu vlastnej obce*, ktorý je zároveň ukazovateľom miesta spevu v hodnotovom rebríčku kolektívu lokality. Ako extrémne príklady z tohto aspektu nám pri výskumoch vystúpili pozorovania z Východnej a Sebechlebov. Obidva prípady sú vlastne iba odlišnými prejavmi tej istej zásadnej zmeny v hodnotových orientáciách v súčasnosti: *pieseň stráca svoju hodnotu ako nenahraditeľná štrukturálna súčasť príležitosti a stáva sa prevažne nezávislou zložkou celkového spôsobu života*. V Sebechleboch sa to premietlo v poklese postavenia spevu v hierarchii hodnôt. Spev sa stáva menej dôležitou súčasťou celkového spôsobu života a spája sa i s negatívnym hodnotením (zákaz spie-

vať pre ženy nad 50 rokov — *ohovárali bi ju, že je opitá*).¹¹ U informátorov chýba v súčasnosti výraznejšie povedomie špecifickosti „sebechlebského“ prejavu (piesne, spôsobu spevu) a v súvisi s tým vedomé rozlišovanie vlastných piesní a spevu od spevu okolitých dedín. I keď to iste súvisí s celkovou hudobno-spevnou tradíciou obce a oblasti, táto tendencia nám tu vystúpila ako veľmi výrazná. Naproti tomu vo Východnej sme sa stretli s opačným extrémom. V dôsledku pôsobenia folklórnych festivalov, ako i ďalších faktorov v poslednom období vo vedomí nositeľov pozorujeme hodnotenie spevu a piesne ako estetického prejavu. Predstavuje pre nositeľov akési „umenie pre umenie“, alebo presnejšie „umenie pre iných“ (najmä návštevníkov festivalov). V súvisi s tým sa určitá časť známeho repertoáru stáva neaktuálna vo vlastnom pôvodnom prostredí. Spev sa stáva reprezentatívnym znakom kolektívu obce navonok. Sprievodným javom je vedomé zdôrazňovanie hrdosťi na spev vlastnej obce. Nositelia ho hodnotia všeobecne vyššie aj v porovnaní s inými dedinami. Príliš zdôrazňujú jeho osobitosť, originalitu a estetické kvality (i keď to nezodpovedá skutočnosti). Tento moment podporil vo Východnej kolektívne lokálne povedomie príslušnosti jednotlivca k spoločenstvu, a to nielen smerom navonok — v styku s nečlenmi kolektívu — ale i v rámci obyvateľov obce. Spev tu stojí v hodnotovom rebríčku na vyššom stupni. Poukazuje na to i postavenie členiek folklórnej skupiny, ktorá tu je považovaná za vrstvu v kolektíve vysoko hodnotenú. Jej členky nadobúdajú privilegovaný status „dobrého speváka“.

Súčasťou kolektívnych noriem je i oblasť *estetického hodnotenia piesní a hudobného vkusu*. Kolektívny faktor tu v značnej miere vymedzuje kanály prieniku prvkov z iných prostredí. Na druhej strane problém kolektívneho a indi-

viduálneho charakteru vkusových noriem si zasluhuje špeciálny výskum v konkrétnych podmienkach. Napr. v Sebechleboch sa nám ukázala obluba určitého druhu hudby (konkrétne dychovky) ako prekvapujúco jednotná u všetkých respondentov.¹² Naproti tomu vo Východnej výskum poukázal vo viacerých oblastiach na dôležitosť individuálneho faktora, prípadne vekových či iných skupín. Priamym ukazovateľom estetického názoru spoločenstva býva oblasť manifestnej zložky kultúry. V súčasnosti sa *hodnotová hierarchia piesní vo vedomí nivelizuje. Jednotlivé zložky repertoáru vystupujú ako relatívne rovnocenné*. Odlišná je len ich manifestnosť v čase, ktorá je zároveň výrazom estetického kritéria. Tento trend úzko súvisí s pozorovanou všeobecnou tendenciou *ústupu mi-*

moestetických funkcií piesne v dedinskom prostredí vôbec. Ťažisko sa presúva na úroveň estetických kvalít ako premenlivejších a menej stálych veličín, určujúcich zmenu a výber.¹³ Poukazuje to na celkový všeobecný trend zblížovania dedinskej a mestskej kultúry v súčasnom období.¹⁴

Ekologická orientácia výskumu umožňuje sledovať zložité vývinové procesy prebiehajúce v období súčasnosti v kontexte s celkovým kultúrnym vývinom v dedinskom prostredí. Tieto procesy vykazujú vo svojich konkrétnych prejavoch často až protirečivý charakter. V príspevku sme sa pokúsili vyčleniť základné metodologické predpoklady a výsledky ich výskumu. Pri výbere konkrétnych príkladov sme preferovali také, ktoré sa ako dôležité ukázali najmä v širšom porovnávacom zábere.

POZNÁMKY

- 1 Sú to napr. tieto zistené prejavy: veková cyklizácia (návrat strednej generácie ku tradícii, učenie základného fondu piesní v období mladosti), ženy ako konzervatívnejšie nositeľky archaických kultúrnych prejavov v porovnaní s mužmi, dôležitosť rodinného prostredia z hľadiska učenia sa piesní u výrazných speváckych osobností (spevácke rodiny) a ďalšie.
- 2 KREKOVIČOVÁ, E.: K súčasnému stavu a vývinovým tendenciám v spevnosti Sebechlebov. Kultúra družstevnej dediny Sebechleby. Zborník. V tlači.
- 3 Viď poznámku 2.
- 4 Evidentne sme to mohli pozorovať napr. pri improvizovanom podaní piesní *pred muziku* v Riečnici, okr. Čadca v interpretácii viacerých spevákov. Bližšie o tom: KREKOVIČOVÁ, E.: K niektorým textovým a kontextovým zložkám spevnosti v Riečnici a Harvelke In: Správy a informácie Kysucké múzeum, Čadca, 5, 1981.
- 5 Napr. v Sebechleboch — pozri pozn. 2.
- 6 Materiál Vinše a verše Zuzany Debnárovej z Východnej, č. 737/79, je uložený v archíve Slovenskej národopisnej spoločnosti a NÚSAV.
- 7 V rámci našich výskumov sme takto porovnávali nasledovný rad lokalít (smerom k vývinovo rozvinutejším z hľadiska

- súčasného stavu): Riečnica (o. Čadca), Liptovská Teplička (o. Poprad), Východná (o. Liptovský Mikuláš), Sebechleby (o. Zvolen). (Roky výskumu 1970—1980.)
- 8 K tomuto záveru sme dospeli na základe systémovej analýzy repertoáru. KREKOVIČOVÁ, E.: Funkcia a život piesne v súčasnom dedinskom prostredí. Bratislava 1979. Rkp. kandidátskej práce v NÚ SAV.
- 9 Bližšie štúdie zo Sebechlebov v Slov. Národop. 27, 1979, autorov E. Kahounovej-Drábikovej, V. Valentovej, V. Nosálovej, V. Feglovej, O. Danglovej a u J. Kanderťa: Vinařské domky a sklepy v Sebechleboch. Slov. Národop., 28, 1980, s. 100—109.
- 10 Bližšie k chápaniu tejto problematiky: KREKOVIČOVÁ, E.: K fenoménu kolektívnosti pri skúmaní folklórnych javov v súčasnosti. Slov. Národop., 28, 1980, s. 393—413.
- 11 Pozri pozn. 2.
- 12 Toto zistenie je výsledkom dotazníkového výskumu realizovaného v r. 1979—1980 u 33 respondentov troch vekových kategórií (20—40 r.; 40—60 r.; nad 60 rokov).
- 13 Pozri pozn. 2.
- 14 Na výskyt, resp. prevahu mimoestetických funkcií piesne upozornil P. Bogatyriov ako špecifických pre kultúru dedinského spoločenstva a ako diferenciatívny príznak

v porovnání s městskou písní: „... mi-
moestické funkce jsou častější u písní
lidových než u písní městských.“ Lidová

píseň z funkčního hlediska. In: Souvislosti
tvorby. Praha 1971, s. 115.

К МЕТОДОЛОГИЧЕСКИМ ВОПРОСАМ ИССЛЕДОВАНИЯ СОСТОЯНИЯ И ТЕН- ДЕНЦИЙ РАЗВИТИЯ В СОВРЕМЕННОМ ПЕСЕННОМ РЕПЕРТУАРЕ НАРОДНЫХ МАСС

Резюме

В статье автор рассматривает основные методологические предпосылки исследования сложных эволюционных процессов, происходящих в песенном репертуаре в настоящее время, в контексте с общим культурным развитием деревенской среды. Она исходит при этом из результатов собственных экспедиционных исследований с более широким территориальным охватом (1970—1980 гг., местонахождения: Липтовска-Тепличка, Виходна, Ръчница, Гарвелка, Себехлебы). При выборе примеров для иллюстрации автор отдавала предпочтение таким, которые оказались интересными с более широкого сравнительного аспекта.

Спецификация состояния и тенденций развития вносит в наблюдаемые процессы аспект движения во времени. Исходным положением исследования состояния является определение модельно стабилизированного объекта в синхронно вычленном моменте (отрезке времени) исследования. Центр тяжести исследования состоит в прослеживании явной и скрытой составляющих как наиболее надежного показателя состояния объекта. Уже в самом исследовании состояния потенциально содержится микроэволюционный аспект исследования. Различение синхронных и диахронных аспектов изучения репертуара является, собственно, лишь методическим пособием при глубинном анализе изучаемых процессов. Глубинные зонды в синхронный разрез составляют

исходные положения для изучения развития.

Наблюдение тенденций развития основывается на исследовании изменений во времени. При этом важно различать, во-первых, изменения, которые имеют связь с общей эволюцией, во-вторых, изменения, касающиеся повторений в рамках столетних циклов.

С точки зрения развития прежде всего играет роль качественное изменение, о котором сигнализирует изменение проецирования в коллективном сознании носителей.

Автор в статье рассматривает следующие аспекты изучения тенденций развития: развитие как следствие взаимного диалектического воздействия репертуара и окружения; тенденции развития общего характера и специфического характера; степень открытости локальной культуры по отношению к другой среде, прежде всего по отношению к массовой культуре; институционально организованные занятия пением и фольклором в деревенской среде (влиятельные фольклорные деревенские ансамбли и фольклорные фестивали на функционирование репертуара песен); коллективно-локальная составляющая культуры как основной показатель эволюционных сдвигов и их конкретные проявления в отдельных типах среды, указывающие как на общие, так и на специфические тенденции.

METHODOLOGISCHE FRAGEN DER Erforschung DES ZUSTANDES UND DER ENTWICKLUNGSTENDENZEN IM GEGENWÄRTIGEN LIEDERREPERTOIRES BEI DEN VOLKSTÜMLICHEN SCHICHTEN

Zusammenfassung

In ihrem Beitrag befaßt sich die Autorin mit grundsätzlichen methodologischen Problemen des Studiums der komplizierten Entwicklungsprozesse, die im Zusammenhang mit dem allgemeinen kulturellen Fortschritt gegenwärtig im Liedrepertoire der dörflichen Bevölkerung verlaufen. Sie geht dabei von den Ergebnissen ihrer eigenen Feldforschungen aus, die sie im Zeitraum von 1970 bis 1980 in den Gemeinden Liptovská Teplička, Východná, Riečnica, Harvelka und Sebechleby durchführte. Bei der Auswahl illustrierender Beispiele bevorzugte die Autorin solche, die sich in einer breiteren vergleichenden Hinsicht als interessant erwiesen.

Das Spezifizieren des Zustandes und der Entwicklungstendenzen trägt in die untersuchten Prozesse den Aspekt der Bewegung in der Zeit hinein. Ausgangspunkt der Erforschung des Zustandes ist die Bestimmung des modellmäßig stabilisierten Objektes in einem synchronisch abgeteilten Moment der Erforschung. Der Schwerpunkt der Forschung liegt dabei auf dem Studium der manifesten und latenten Komponente als dem verlässlichsten Anzeiger des momentanen Zustandes des Objekts. Schon in der Erforschung des Zustandes selbst ist der mikroentwicklungsmäßige Aspekt des Studiums potentiell enthalten. Die Unterscheidung der synchronen und diachronen Aspekte des Studiums des Repertoires ist eigentlich nur ein methodologischer Behelf bei der eingehenden Analyse der untersuchten Prozesse. Tiefsonden in den synchronen Schnitt bilden den elementaren Ausgangspunkt des Studiums der Entwicklung.

Beim Verfolgen der Entwicklungstendenzen geht die Autorin von der Erforschung der Veränderungen in der Zeit aus. Wichtig ist dabei die Unterscheidung

1. der Veränderungen, die mit der gesamten Evolution zusammenhängen,
2. der Veränderungen, die die Wiederholbarkeit im Rahmen der altersmäßigen Zyklisierung betreffen.

Vom Blickpunkt der Entwicklung betrachtet spielt vor allem die qualitative Veränderung eine Rolle, die durch eine im kollektiven Bewußtsein der Träger projizierte Veränderung signalisiert wird.

Die Autorin richtet ihr Augenmerk besonders auf folgende Aspekte des Studiums der Entwicklungstendenzen:

- auf die Entwicklung als Resultat des wechselseitigen Wirkens des Repertoires und des Milieus;
- auf die Entwicklungstendenzen allgemeiner Art und spezifischen Charakters;
- auf den Grad der Offenheit der lokalen Kultur gegenüber anderen Milieus, vor allem gegenüber der Massenkultur;
- auf die institutionelle Pflege des Gesangs und der Folkloretradition in der dörflichen Umwelt (auf den Einfluß dörflicher Folkloregruppen und der Folklorefestivals auf das Fungieren des Liedrepertoires);
- auf die kollektive lokale Komponente als grundsätzlichem Anzeiger der entwicklungsbedingten Verschiebungen und ihrer konkreten Äußerungen in den einzelnen Milieus, die einerseits auf allgemeine, andererseits auf spezifische Tendenzen hinweisen.

Slovenský národopis

Časopis Národopisného ústavu Slovenskej
akadémie vied

Ročník 30, 1982, číslo 2

Vychádza štyri razy do roka
Vydáva VEDA, vydavateľstvo Slovenskej
akadémie vied

Hlavná redaktorka
Čl. kor. SAV BOŽENA FILOVÁ

Výkonná redaktorka
PhDr. VIERA GAŠPARÍKOVÁ, CSc.

Tajomníčka redakcie
PhDr. Zora Vanovičová

Typografia: *Eva Kovačevičová*

Redakčná rada: PhDr. Ján Botík, CSc.,
PhDr. Soňa Burlasová, CSc., doc. PhDr.
Václav Frolec, CSc., doc. PhDr. Emília
Horváthová, CSc., PhDr. Soňa Kovačevičová,
CSc., PhDr. Igor Krištek, CSc., PhDr.
Milan Leščák, CSc., doc. PhDr. Ján Michálek,
CSc., PhDr. Ján Mjartan, DrSc., doc.
PhDr. Štefan Mruškovič, CSc., PhDr.
Viera Nosáľová, CSc., PhDr. Adam Pranda,
CSc., doc. PhDr. Antonín Robek, CSc.

Redakcia: 813 64 Bratislava, Klemensova 19
Vytlačili Tlačiarne Slovenského národného
povstania, n. p., Martin

Jednotlivé číslo Kčs 20,—; celoročné pred-
platné Kčs 80,—

Rozširuje, objednávky a predplatné prijíma
PNS — ÚED, Bratislava, ale aj každá
pošta a doručovateľ. Objednávky do za-
hraničia vybavuje PNS — Ústredná expe-
dícia a dovoz tlače, Gottwaldovo nám. 6,
884 19 Bratislava.

© VEDA, vydavateľstvo Slovenskej aka-
adémie vied, 1982

СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ

Журнал Института этнографии Словацкой Ака-
демии Наук

Год издания 30, 1982, № 2

Издается четыре раза в год

«ВЕДА», издательство Словацкой Академии
Наук

Редакторы Д-р Божена Филова и Д-р Вера
Гаšпарикова

Адрес редакции: 813 64 Братислава, Клемен-
сова 19

SLOWAKISCHE VOLKSKUNDE

Zeitschrift des Ethnographischen Institutes
der Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Jahrgang 30, 1982. Nr. 2. Erscheint viermal
im Jahre

Herausgegeben vom VEDA, Verlag der
Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Redakteure PhDr. Božena Filová und
PhDr. Viera Gašparíková

Redaktion: 813 64 Bratislava, Klemen-
sova 19

SLOVAK ETHNOGRAPHY

Journal of the Ethnographic Institute of
the Slovak Academy of Sciences

Volume 30, 1982, No 2

Published quarterly by VEDA, the Pub-
lishing House of the Slovak Academy of
Sciences.

Managing Editors PhDr. Božena Filová
and PhDr. Viera Gašparíková

Editor: 813 64 Bratislava, Klemensova 19
L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'Ethnographie de
l'Académie slovaque des sciences

Anné 30, 1982, No. 2

Parait quatre fois par an, Editions de VE-
DA, maison d'édition de l'Académie slova-
que des sciences

Rédacteurs: PhDr. Božena Filová et
PhDr. Viera Gašparíková

Rédaction: 813 64 Bratislava, Klemensova
19

Distributed in the socialist countries by
SLOVART Ltd., Leningradská 11, Brati-
slava, Czechoslovakia, Distributed in West
Germany and West Berlin by KUBON
UND SAGNER, D-8000 München 34, Post-
fach 68, Bundesrepublik Deutschland. For
all other countries, distribution rights are
held by JOHN BENJAMINS, B. V., Peri-
odical Trade, Amsteldijk 44, 1007 HA Am-
sterdam HOLLAND

